

Risâle-i Nur ve Tasavvuf

Tasavvuf Batılı yazarlar tarafından İslâm mistisizmi olarak adlandırılır. Oysa tasavvuf aklın ürünü olan felsefenin mistik görünümü değildir. Vahyi temele sahip olan İslâm dininin, insan ruhundaki ihtiyaçlara cevap veren hakikatlerin bireysel bir şekilde yaşandığı, yaratıcıya ulaşmanın yada Yaratıcının rızasına ulaşmanın hedeflendiği bir oluşumdur. Kâinattaki düzen ve intizama ilgisiz kalamayan insan varlığın özünü, nesnelere, kâinatın sırrını ve kendisini keşfetmeyi amaçlamış ve bu arayış karşımıza sanat, macera, itikat hatta bazen isyan olarak çıkmıştır. Tasavvuf ise Müslüman toplumlarda ruhun ihtiyaçlarının farkında olan kimselerin vahyi temel alarak Yaratıcıya kavuşma iştiaklarından dolayı ortaya çıkan, kendi içerisinde kaideleri olan bir disiplin olarak adlandırılabilir. Tasavvufta mistik tefekkür vardır fakat tasavvuf mistisizm olamaz.

Mutasavvıflar tasavvufu meşrepleri gereği farklı şekillerde tarif etmişlerdir. Buna onların kâinata bakış farkı ve esmâya mazhar oluşlarının aynı olmayışı neden olmuştur. Buna rağmen tasavvuf şu şekilde tanımlanabilir: Tasavvuf, Kitap ve sünnete tam ittiba ile ahlâklanmak, masivayı terk ederek Allah'ın rızasına nail olmayı amaçlamak ve bu ali makama ermek için adi huyları terk ederek yüksek ahlâka bürünmek ve Allah'ın iradesine tam teslim olmaktır. Nitekim İmam-ı Gazali tasavvufu "kalbi Hakk'a bağlayıp, masiva ile ilgiyi kesmektir" şeklinde tarif etmiştir.

Tarikat ise (tasavvuf literatüründe) tasavvufun amaçladığı neticeleri elde etmek için takip edilen yol mânâsındadır. Mutasavvıfların tanımlamalarından çıkan sonuca göre tasavvufta Kitap ve sünnet, nafil ibadet, zikir, evrad ve bazı nefsi arzuları (yeme, içme, uyuma, mal hırsı vb.) gemlemek çok önemli bir yere sahiptir. "Rıza makamına" bu prensiplere bağlı kalınarak ulaşılmak amaçlanmıştır.

Nafil ibadet, zikir ve evradla hakikate ulaşmayı amaçlayan mutasavvıflar (mânevî cihad ile kalbi terbiye etmek, -Telviat-ı Tis'a'daki tabiriyle- kalbi işlettirerek hakaik-i imaniyeye müteveccih olma) Kur'ân ve hadisten aldıkları feyz ile İslâm Tasavvufu vücuda getirmişler ve bu sahada bir çok ahlâki kitap yazmışlardır. Suhreverdi'nin Avarifü'l Maarif'i, İmam-ı Rabbani'nin Mektubat'ı, İmam-ı Gazali'nin İhya u Ulumiddin'i bunlardan sadece birkaçıdır. Mutasavvıflar hak ve hakikati arayan filozoflardan ve mütekelliminden (kelâm alimlerinden) ayrırırlar. Sadece akıl ile hareketi benimseyen filozoflar, vahyi bir temele sahip olmakla beraber, yine akıl ve hüccetle hakikate ulaşmayı amaçlayan kelamcılar nafil ibadetlerle, zikirle, evradla hakikate ve rızaya ulaşmayı amaçlayan mutasavvıflardan ayrırırlar. Bu yüzden mutasavvıfları değerlendirirken bu metod farklılığı dikkate alınmalıdır.

Kuşadalı İbrahim tasavvufu üç devreye ayırmaktadır.

- I. İlk Devir veya Tekke Öncesi Devir
- i. Nebi Devri veya Asr-ı Saadet

ii. Zühd ve Zahidler Devri

II. Tekke Devri

i. Tarikat Öncesi (Klasik) Devir

ii. Tarikatlar Devri

III. Yeni Devir (Tekke sonrası Devir)

İlk devir, İslâm toplumunda hayatın Peygamberi örnek alarak sürüp gittiği devirdir. Bu devirde rehber ve kaynak tektir: Hz. Muhammed. İnananlar Hz. Peygamberi örnek alarak kullukta bulunmuşlardır. Farz ve vacip emirlerini Hz. Peygamberden aldıkları gibi, Hz. Peygamberin nafil ibadet ve tespihlerini de örnek almışlardır.

Hz. Peygamber'in vefatından sonra zühd ve zahidler devri Tabiin dönemine rastlar. Tabiin sahabelerden ders alanlara veya en azından onlarla görüşenlere verilen addır. Bu devrin önemli ve saygın mutasavvıflarından bazıları şunlardır: Hasan Basri, Üveys Karani, Said b. Müseyyeb, Said b. Cübeyr, Malik b. Dinar, İbn Sirin.

Zahidler döneminin önemli özellikleri zühd, korku ve yabancılaşmalara reaksiyondur. Zira bu dönemde İslâm toplumunu "dinde lakaytlık hastalığı" sarmaya başlamıştır. Zühd devrini temsil edenler ise bu lakaytlığın tam tersine dine "sımsıkı" sarılmayı amaçlamışlardır. Bu dönemde Emeviler'in "dünyevîleşme rüzgârları" toplumu olumsuz etkilemiş ve bu dünyevîleşmeye sırt çeviren hubb-u cahdan, hubb-u dünyadan, şöhretten, dünyadan el etek çeken, iktisadı prensip edinen, bazen de fakirliği tercih eden kişiler ortaya çıkmıştır. İşte bunlar ZAHİDLER DÖNEMİ mutasavvıflarıdır.

Hicri 100. yılda ölen ünlü bilgin-zahid Said b. Müseyyeb, Emevi Halifesi/hükümdarı Abdülmelik bin Mervan'a biate çağrıldığında "bir düşüneyim" der. Bunun üzerine yakalanır, kırbaçlanır, üstü başı yırtılır ve zincire vurularak sokaklarda dolaştırılır. Bu sırada kendisini tanıyan bir kadın şöyle seslenir: "Bu zillet ne ey Said!" Said kadına şöyle cevap verir: "Biz, esas zillet olan Abdülmelik'e biatten kaçınarak bu hali seçtik." İşte Said b. Müseyyeb'in bu anlayışı zühd hareketinin hamiyet-i İslâmiyeden kaynaklandığının bir delilidir.

Bu devirde fıkıh allameleri de yetişmiştir. İmam-ı Azam'ın ünlü Fıkh-ı Ekber'i bu dönemin eserlerindedir. Ancak şu unutulmamalıdır ki, İmam-ı Azam bir mutasavvıf değildir. Ancak nafil ibadete çok riâyet etmiştir. Yani zahidler devrinin özelliği İslâm'ın asr-ı Saadetdeki saflığını muhafaza etme gayretinde olanların yaşamış olmasıdır. Bu devir mutasavvıf ve alimleri bu ideal için zaman zaman Emevi otoritesiyle ters düşmüşler ve maalesef zulme uğramışlardır.

Tekke Devri: Tasavvuf anlayışının tekkelerle temsil edilmesi miladi 750-800'lü yıllara dayanmaktadır. Başka bir deyişle bu zamandan sonra tasavvuf kurumlaşmaya başlamış ve tasavvuf anlayışının yaygınlaşması ve insanların irşad edilmesi amacıyla tekkeler açılmaya başlanmıştır.

Tekkeler İslâm toplumunda çok yönlü hizmetler vermiştir. Tekkeler sadece ibadet ve zikir yeri olmamış, bir ilimler akademisi, iktisadi karar ve tesir kurumu, bir askeri hizmet yuvası, edebiyat mekânı vb. gibi çeşitli alanlarda faaliyet gösteren kurumlar olmuşlardır. Tekkelerin çeşitlenmesi şeyhlerin de çoğalmasına sebep olmuştur. Esmaya mazhariyetleri ayrı ayrı olan mutasavvıflar hep farklı metod takip ederek irşad faaliyetinde bulunmuşlardır.

Tekkeler, dini sohbetlerin, zikir ve evradın hep beraber yapıldığı mekânlar olmuşlardır. Buraya gelen insanlar (müritler) şeyhin mânevî eğitiminden geçmiş ve şeyhine mutlak itaat etmiş, şeyhinde fani olmuş (fenafişşeyh) imanını bu şekilde kurtarmıştır (imanını kurtarmak inananın en önemli problemi olduğu için bu tabire yer verildi).

13. yüzyılın başlarında sonra bir tarikatta bütün gerekli uğraşları tarikatın ilke ve törelerine uygun olarak tamamlayan ve irşad etme yetkisine ulamış olanlara "şeyh" tarafından icazetname yada hilafetname adı verilen belgeler verilmeye başlanmıştır. İcazeti alan mürit, başka bölgelere gidiyor ve orada ya kendi şeyhinin tarikatını devam ettiriyor ya da kendi meşrebine (karakter ve kâinat-şeriat yorumu) göre bir tarikat oluşturuyordu. Temel İslâmi prensiplere sıkı sıkıya riâyet etmeyi amaçlayan tarikatlarda özveri, kardeşlik, dayanışma, insan ve varlık sevgisi, edebiyat sevgisi gibi ilkeler gelişmiştir. Dünyanın en ağır ve sıkıcı şartlarından bunalan insanlar (depresyon) dergâhlara sığınmış, zikir ve evradlarla, nafil ibadetlerle ALLAH'a yönelmiş, bu şekilde dayanak noktası olmuşlardır. Bu yönleri onların toplum psikolojisi üzerinde yaptığı olumlu ve yatıştırıcı tesirleri de gösterir. Özellikle 16. yüzyıldan sonra harici fikir (Hint felsefesi ve İran

kültürü) ve Şii propagandalarının etkisiyle İslâmi esaslara riâyet etmeyen, dini ve ahlâkî temeli olmayan tarikatlar ortaya çıkmıştır. Görünüşte ermişlik, abdallık, melamet (nefsin gururunu kırmak için olduğundan aşağı görünmek) gibi adlar altında anarşik düşünce ve hayat biçimini benimseyen bu tarikatların merkezleri uyuşturucu ve içki âlemlerine kadar varan kötülüklerin işlendiği mekânlar olmuştur. Bununla beraber bu oluşumlar (görünüşte tarikat) hiçbir zaman Sünni tarikatlar kadar yaygınlaşmamıştır. İslâm âleminde sayıları yüzleri bulan ve çoğu çeşitli kollara ayrılmış olan tarikatların önemlileri şunlardır: Nakşibendi, Kadiri, Senusiyye, Şazeliyye, Halvetiyye, Mevleviyye, Yesevi tarikatleridir. Tarikatler Hindistan, Afrika, Orta Asya ve Anadolu'da İslâm'ın yayılmasında, dini ve milli birliğin muhafazasında mühim rol oynamışlardır. Toplumda ahlâk, ubudiyet, sevgi, saygı, dayanışma gibi duyguların gelişmesine hizmet etmişler uhuvvetin, ihlasın, iffetin yaşandığı mekânlar meydana getirmişlerdir. Bayezid-i Bistami, Cüneydi Bağdadi, Abdülkadir Geylani, Ahmed Bedevi, İmam-ı Rabbani, Bahaeddin Nakşibend gibi mânevî liderler, kutuplar tasavvuf olgusunun İslâm âlemine hediyeleridir. Ümitsizlik, cehalet ve taassup hastalıklarının İslâm âlemini sarsmasından en fazla etkilenenlerden birisi de hiç şüphesiz tarikatlar olmuştur. Bir zamanlar İslâmi yaşamın merkezi sayılan bu kurumlar, şiddetli ve insafsız ithamlara maruz kalmıştır. Bazı akademik kariyerli şahıslar kaş yapayım derken göz çıkarmış tarikatları itham etmekle kalmamış "Tarikatlar İslâm'ı yozlaştırdı, inananları sömürdü" vb. gibi ilmi dayanağı olmayan hamasi yargılarla tarikatlara cephe almışlardır. Tarikatların bazısında su-i istimalat olduğu bir vakıdır. Ancak bunu umum tarikatlara yaymak insafsızlıktır. Said Nursi Telvihât-ı Tis'a risâlesinde ehl-i tarikatın, ehl-i dalaletin hücumu zamanında imanlarını tasavvuf öğretisiyle kurtardığını belirtir ve Sünni tarikatların hasenâtının (iyilik ve güzelliklerinin) seyyiatına (kötülük ve günahlarının) racih (üstün) olduğundan dolayı takdire layık olduklarını söyler. Said Nursi'nin şu sözleri çok ilginç ve hakikatlidir: "Adi bir samimi ehl-i tarikat, suri, zahiri bir mütefenninden daha ziyade kendini muhafaza eder. O zevk-i tarikat vasıtasıyla ve o muhabbet-i evliya cihetiyle imanını kurtarır."

İngiliz Müstemlekat Nazır'ının 1900'lü yıllarda "Bu Kur'ân İslâm elinde varken biz onlara hakiki hakim olamayız. Ya Kur'ân'ı ortadan kaldırmalıyız ya da Müslümanları Kur'ân'dan soğutmalıyız." sözlerini işiten Said Nursi bu andan sonra hayatında yeni bir süreç başlatmış ve "Kur'ân'ın sönmez ve söndürülmez bir nur olduğunu tüm dünyaya ispat edeceğim" sözleri ile ifade ettiği gibi hayatının hedef ve gayesini somutlaştırmıştır: "Kur'ân'a hizmet."

Bu sözleri işitene kadar ilimleri yalnız ilimle tenevvür etmek için okurken, o tarihten sonra tüm ilimleri Kur'ân'ın fehmine (anlaşılmasına) ve hakikatlerinin ispatına basamaklar yaparak hedefini, gayesini ve amacını yalnız Kur'ân bilmiştir. Ancak buhranlı yıllar onu da etkilemiş, İmparatorluğun içinde bulunduğu durum Said Nursi'nin Kur'ân hizmetinin başına bilfiil geçmesini bir süre ertelemiştir. Talebelerinden oluşturduğu gönüllü kuvvetlerle I. Dünya Savaşına katılır. Cephede yazmış olduğu İşarat'ül İ'caz adlı tefsiri onun "Kur'ân'ın sönmez ve söndürülmez olduğu" tezinin ilk doğrulayıcısı olmuştur.

I. Dünya Savaşından sonra Darü'l Hikmetü'l İslâmiye azalığına getirilmiştir. Buradaki görevinde de ilimlerle meşgul olmuştur. Bu dönemde ruhi çalkantılar yaşayan Said Nursi bir kurtarıcı arar. (Ruhi çalkantısına neden olan durum İmparatorluğun yıkılışı, İslâm âleminin parça parça oluşu, İslâmiyet'e ve Müslümanlara madden ve manen büyük bir taarruzun gerçekleşmesi olsa gerektir.)

Bu amaçla Abdülkadir Geylani'nin Fütuhu'l Gayb adlı kitabından rastgele bir yer açar. Açtığı yerde "Sen Darü'l Hikmettesin. Önce kendi kalbini tedavi edecek bir doktor ara." ibaresiyle karşılaşır. Said Nursi Geylani'nin kitabını doktor tasavvur ederek okur. Çok da istifade eder. Daha sonra İmam Rabbani'nin Mektubat adlı eserinden rastgele bir yer açar ve "Mirza Bediüzzaman'a" isimli bir parçayla karşılaşır. Rabbani'nin kitabında şu prensip dikkatini çeker: "Tevhid-i kible et. Yani birini üstad tut onun arkasından git, başkasıyla meşgul olma."

Tevhid-i kibleyi nasıl anlayacağını veya nasıl gerçekleştireceğini düşünür ve şu sonuca ulaşır: "Bu muhtelif turukların başı ve bu cedvellerin menbaı ve şu seyyarelerin güneşi Kur'ân-ı Hakimdir. Hakiki tevhid-i kible bunda olur. Öyle ise en ala müşid ve en mukaddes üstad da odur." Bundan sonraki terakkiyatında her zaman Kur'ân'ı rehber edinmiştir.

Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasından sonra Şeyh Said isyanı bahanesiyle Barla'ya sürgüne gönderilen Said Nursi'nin hayatında yeni bir dönem başlar. Bu dönem yalnız mekânın ve şartların ya da Said Nursi'nin toplumsal statüsünün değişmesinden (Said Nursi artık unutturulmaya çalışılan, toplumdan soyutlanan, her an göz hapsinde tutulan bir kişidir) kaynaklanan bir dönem değil, materyalist ve determinist anlayış ve zihniyetin etkisiyle yeniden yapılandırılmaya çalışılan

bir toplumun değişim sancılarına şahitlik eden ve şartlarına uymayanları sindiren bir dönemdir. Yeni bir medeniyet, yeni bir toplum, yeni bir kültür... kısacası yeni bir paradigma, o dönemin özetidir. Barla'ya sürgüne gönderilen Said Nursi durmamış birbiri ardına eserler yazmıştır. Yazmış olduğu eserleri; "...Demek, Kur'ân'dan gelen Sözler ve o Nurlar, yalnız asli mesail-i ilmiye değil, belki kalbi, ruhi, hali mesail-i imaniyedir ve pek yüksek ve kıymettar maarif-i İlahiyedir" diye tanımlayarak her eserde görülemeyecek AKIL-KALP birlikteliğinin Risâlelerde bulunduğunu ve bunun Kur'ân'dan kaynaklandığını ifade etmiştir.

Şualar adlı eserinde Risâle-i Nurların özelliklerini şu şekilde anlatmıştır: "Risâle-i Nur doğrudan doğruya Kur'ân'ın bahir ve apaçık bir bürhanı ve kuvvetli bir tefsiri ve parlak bir lem'a-i i'caz-ı mânevîsi ve o bahrin bir reşhası ve o güneşin bir suai ve maden-i ilm-i hakikatten mülhem ve feyzinden gelen bir tercüme-i mânevîyesidir."

Risâle-i Nurların dikkat çeken bir özelliği de alışılmış tefsir kitapları gibi "âyetleri yalnızca açıklamak, izah etmek" değil âyetlerin hakkaniyetini ispat etmek gibi bir misyonu üstlenmesinde görülür. Bu özellik Risâle-i Nur külliyyatının köşe taşlarından biri sayılabilecek Mu'cizat-ı Kur'âniye Risâlesinin başında "Bu Mu'cizat-ı Kur'âniye risâlesindeki ekser âyetlerin herbiri, ya mülhidler tarafından medar-ı tenkit olmuş veya ehl-i fen tarafından itiraza uğramış veya cinni veya insi şeytanların vesvese ve şüphelerine maruz olmuş âyetlerdir. İşte bu 25. Söz öyle bir tarzda o âyetlerin hakikatlerini ve nüktelerini beyan etmiş ki, ehl-i ilhad ve fennin kusur zannettikleri noktalar, i'cazın lemeati ve belagat-ı Kur'âniyenin kemalatının menşeleri olduğu, ilmi kaidelerle ispat edilmiş" sözleriyle anlatılmıştır. Herhalde Said Nursi'nin "Risâle-i Nurlar yalnız cüz'i bir tahribatı, bir küçük haneği tamir etmiyor, belki, külli bir tahribatı ve İslâmiyet'i içine alan dağlar büyüklüğünde taşları bulunan muhit bir kal'ayı tamir ediyor." demesi Risâlelerin bu ispat özelliğinden dolayıldı. Demek ki, Risâleleri yalnızca bireyin islahı amacıyla yazılan eserlerden ayırarak, çağın ruhuna uygun (çağına yabancı olmayan) ve âlem-i İslâm'a çözümler getiren ve Kur'ân'ı kaynak alan eser olarak değerlendirmek gerektir.

Risâle-i Nurlarda tasavvufun aksine olarak tarikat berzahına girip, seyr ü süluk ile kat-ı meratip ederek hakikate ulaşma yolu seçilmemiştir. Risâlelerde doğrudan doğruya (tarikat berzahına uğramadan) lütf-u İlahî ile hakikate geçme metodu benimsenmiştir. Bu metod Sahabe ve Tabiine has ve kısa bir methodur. Mutasavvıfların geleneksel metodundan ayrılan Said Nursi bir anlamda Sahabe ve Tabiin kültürünü 20. yüzyıla taşımıştır. Tasavvuf metodunu benimsememe mutasavvıflara karşı gelme olarak anlaşılmalıdır. 20. yüzyılın özel şartları (pozitivizm, materyalizm ve determinist anlayış, İslâm âleminde ümitsizlik, maddî geri kalmışlık vs.) bu tavrı zaruri kılmıştı. Yani birisinin çıkıp Kur'ân'ın "sönmez ve söndürülmez bir nur" olduğunu ispatlaması gerekiyordu. Başka bir deyişle İslâm'a hizmet adıyla yola çıkan birisinin Kur'ân'ın Allah Kelâmı olduğunu hem İslâm âlemindeki itikadı zedelenen mü'minlere hem de Avrupa'ya ispatlaması gerekiyordu. Bu hizmet anlayışının dışındaki oluşumlar zamanın çarkları arasında ezilmekten kurtulamıyordu.

Risâle-i Nurların mutasavvıfların eserlerinden farkının anlatıldığı bir bölüm, Kastamonu Lahikası'nda geçer (s. 10): "O divanlar derler ki; veli ol gör, makamata çık, bak, nurları feyizleri al. Risâle-i Nur ise der; her kim olursan ol bak, gör, yalnız gözünü aç, hakikati müşahede et, saadet-i ebediyenin anahtarı olan imanını kurtar." İman olmadan cennete gidilemeyeceği üzerinde bütün İslâm Uleması ittifak halindedir. İman yalnız tasdikten de ibaret değildir, dereceleri vardır. Bu yüzden imanı kurtarmak ve parlatmak mutasavvıfların yolundan daha sevaplı ve mukteza-ı 20. yüzyıla daha muvafıktır. (İman kurtarmanın ve imanı terakki ettirmenin önemi için Yirmi İkinci Söz'ün Mukaddemesi'ne ve Mektubat'ın 317. sayfasında yer alan Muhyiddin-i Arabi'nin Fahreddin Razi'ye yazdığı mektubun anlatıldığı bölüme bakılabilir.) Bu Kastamonu Lahikası'nda şu şekilde anlatılır: "İman saadet-i ebediyeyi kazandırdığı için bir mü'mine küre-i arz kadar bir saltanat-ı bakiyeyi temin eder. Velâyet ise mü'minin cennetini genişlettirir, parlattırır. Bir adamı sultan yapmak, on neferi paşa yapmaktan ne kadar yüksek ise, bir adamın imanını kurtarmak on adamı veli yapmaktan daha sevaplı bir hizmettir."

Risâle-i Nurlar Kelam uleması gibi yalnız akli esas alarak meseleleri çözmemiş, mutasavvıfların yaptığı gibi yalnız kalbin zevk ve keşfiyle hareket etmemiş, akıl-kalp birlikteliğini sağlamıştır. Bu yönüyle bir anlamda akıl ve kalbi barıştırmıştır. Gerçekten de bugün bazı tarikatlarda Risâlelerin okunduğu bilinmektedir. Kelam ilminin meseleleri ise Risâlelerde sıklıkla işlenmektedir. Nübüvvet, haşir, kader, ahiret, amel, hilafet, hadis usulü, felsefe-Kur'ân karşılaştırmaları vs. Risâlelere hiç de yabancı kavramlar değildir.

Said Nursi İmam-ı Rabbani, Abdülkadir-i Geylani gibi mutasavvıflardan istifade etmiştir. Bunu söylemekten çekinmez.

Fakat bu mutasavvıflardan öğrendikleriyle “iman kurtarmanın” velâyetten daha önemli ve faziletli olduğunu kavramış ve bu amaçla her türlü sıkıntıya katlanmış, her türlü nefsi arzu ve isteklerini bir kenara bırakmıştır. İnanılmaz bir gayret, cesaret ve azim ile Risâle-i Nurları yazmaya muvaffak olmuştur. Harf inkılabının yapılmasından sonra Kur’ân-ı Kerim’lerin toplatıldığı, Türkçe ezanın ve kametin zorunlu hale getirildiği, Arap harfiyle eser yazmanın yasaklandığı bir devirde, “Kur’ân’ın hakiki tercümesi kabil değil. Lisan-ı Arabi daha iyi ihtar eder” vb. görüşleri savunan birisinin bu kadar eser meydana getirebilmesi olsa olsa İlahi bir lütfudur. Bu lütfü da Said Nursi mazhar olmuştur.

Said Nursi, Mektubat adlı eserinin 27. sahifesinde Abdülkadir Geylani, Şah-ı Nakşibend ve İmam-ı Rabbani gibi zatların bu zamanda gelmiş olsalardı bütün himmetlerini iman hakikatlerinin ve İslâmi kaidelerin takviyesine sarf edeceklerini belirtir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi ZAMANIN RUHU bunu gerektiriyordu ve Said Nursi buna kayıtsız kalamazdı.

Dünyadaki güçler dengesinin değişmesine paralel olarak İslâm âlemini saran ekonomik, sosyal, siyasal ve hatta ahlâki sarsıntı beraberinde ümitsizlik, kin, tembellik vb. İslâmi olmayan duyguları yaygınlaştırmıştı. Zahire göre hükmedenlerimizin çoğunlukta oluşu İslâm’a yönelik şüphe ve eleştirileri kuvvetlendiriyordu. İslâmi kurum ve şahısların hedef alınması, giyim ve mahrem alana varıncaya kadar devlet tasarrufu eskiden Hilafetin merkezi olan bir medeniyeti dönüştürmüştü. Yeni medeniyetin eleştirisi konuyla doğrudan alakalı değildir fakat dönemin şartlarının bilinmesi Said Nursi’nin ne türden problemlerle karşılaştığını bilmek bakımından faydalıdır.

Bu büyük değişimden sonra Kur’ân’ın i’cazı, Kur’ân’ın çelik zırhı olmuştur. Yani problemler Kur’ân’ın Allah Kelâmı olduğunun ispatlanmasıyla aşılabilecekti. Bu mesele halledilebilirse toplum Kur’ân ahlâkıyla ahlâklanacak veya en azından ahlâkını sorgulamaya başlayacaktı. Zira artık ne Kur’ân’ı anlatan ulema ne de temsil edebilecek kurum kalmıştı. İşte Risâle-i Nurlar Kur’ân’ın çelik zırhının bir parçası olmuş, dâvâ değil dâvâ içinde bir bürhan olmuştur. Bu özelliği onun külli bir tahribatın önüne fikren ve ulaştığı yerlerde (kalplerde ve mekânlarda) fiilen geçmesini netice vermiştir.

Bazı kesimler Said Nursi’yi tarikat şeyhi olarak göstermeye çalışırken, bazıları da görmezden gelmektedirler. Risâle-i Nurlar hakkında hüküm verebilmek için eserleri dikkatli ve önyargısız okumak gerekmektedir. Aydınlar bunu yapmadığı sürece ne Risâlelerden faydalanabilirler ne de ortaya bilimsel bir tez dökülebilirler. Yıllar önce Neda Armaner’in düştüğü seviyesizliğe düşmemek için Risâle-i Nurlardaki bölümler önyargısız (ayrıca yazılmasının amacı ve yazıldığı dönemin şartları iyi bilinerek) ve İslâm düşünce tarihi gözönüne getirilerek okunmalıdır. Aksi halde ufak bir benzerliklerle Nurculuk ile Nakşilik arasında bağlantı kurulacak ortaya “Neo Nakşilik” çıkacak ya da modern kavramların kullanımıyla Said Nursi modernist veya postmodernist yapılmaya çalışılacaktır. Üzülerek belirtilmelidir ki, bu tip çalışmalar Said Nursi’nin, “zaman imanı kurtarmak zamanıdır. Tarikat zamanı değildir.” diye özetlediği amaç ve gayesine hizmet etmekten uzak kalmaktadır. Aydınların Said Nursi’nin fikirlerini en azından şerh edip, fikir dünyasına sunmadıkları sürece bu boşluk ehil olmayanlarca ya da taraflı şahıslarca doldurulacak gibi görünüyor.